

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ПАРАМЕТРИ КОМПЛЕКСНОЇ ІРОНІЇ В ІДІОСТИЛІ ДЖ. БАРНСА

О.Я. Дойчик, канд. філол. наук (Івано-Франківськ)

Стаття присвячена дослідженню когнітивних механізмів реалізації комплексної іронії в ідіостилі сучасного британського письменника Джуліана Барнса. Для вивчення лінгвокогнітивних параметрів функціонування текстових засобів втілення іронії застосовано теорію концептуальної інтеграції, яка розглядає іронію як концептуальну проекцію двох різних ментальних просторів, контраст між якими у контексті породжує іронічну оцінку. У статті розглядаються когнітивні параметри інтерпретації іронії, що її виражено авторськими цитациями, повтором, іронічним коментарем, механізм декодування яких відповідає механізму інтерпретації комплексної іронії. Інтерпретація комплексної іронії супроводжується ментальними операціями інтегрування і узгодження. У випадку комплексної іронії метою адресата є створення контрасту між висловленням та його когнітивним середовищем. Висловлення може інтегрувати кілька ментальних просторів, співвідношення яких встановлюється за допомогою операції узгодження.

Ключові слова: ідіостиль, інтегрування, іронія, теорія концептуальної інтеграції, узгодження.

Дойчик О.Я. Лингвокогнитивные параметры комплексной иронии в идиостиле Дж. Барнса. Стаття посвящена исследованию когнитивных механизмов реализации комплексной иронии в идиостиле современного британского писателя Джулиана Барнса. Для изучения лингвокогнитивных параметров функционирования текстовых средств выражения иронии используется теория концептуальной интеграции, рассматривающая иронию как концептуальную проекцию двух ментальных пространств, контраст между которыми порождает ироническую оценку. В статье рассматриваются когнитивные параметры интерпретации иронии, выраженной авторскими цитациями, повтором, ироническим комментарием, механизм декодирования которых соответствует механизму интерпретации комплексной иронии. Интерпретация комплексной иронии сопровождается ментальными операциями интегрирования и согласования. В комплексной иронии целью адресата является создание контраста между высказыванием и его когнитивной средой. Высказывание может интегрировать несколько ментальных пространств, соотношение между которыми устанавливается с помощью операции согласования.

Ключевые слова: идиостиль, интегрирование, ирония, согласование, теория концептуальной интеграции.

Doichyk O.Ya. *Linguo-Cognitive Properties of Complex Irony in J. Barnes' Idiostyle.* This article deals with the analysis of cognitive mechanisms of rendering complex irony in Julian Barnes' idiostyle. Conceptual integration theory is used to reconstruct linguo-cognitive parameters of textual linguistic means functioning which express the author's ironic attitude. From the cognitive perspective irony is regarded as a conceptual projection between two different mental spaces which stand in opposition. The article considers cognitive parameters of irony expressed by author's quotations, repetitions and ironic comments. The mechanism of their decoding corresponds to the mechanism of complex irony interpretation. Complex irony is interpreted with the help of mental operations of integration and accommodation. The aim of the addressee is to create contrast between the utterance and its cognitive environment. The utterance may integrate several mental spaces, the correlation among which is decoded with the help of the mental operation of accommodation.

Key words: accommodation, conceptual integration theory, idiostyle, integration, irony.

1. Вступ

Актуальність. У сучасних літературознавчих та лінгвостилістичних студіях чимало праць присвячено дослідженню різних аспектів феномена іронії – від стилістичної інтерпретації її як тропа [2; 6; 7; 17] до визначення іронії як концептуальної категорії тексту [1; 3; 4; 5; 15; 18]. Структурно-семантичні лінгвістичні дослідження [6; 7] зосереджують увагу на мовній природі іронії, вияві її основних структурних ознак та лінгвальних засобів вираження на матеріалі різних мов та типів мовлення, тобто іронію тлумачать як стилістичний прийом чи як реалізований мовними засобами елемент світосприйняття людини. За словами О.П. Єрмакової, іронія не є суто мовним явищем, однак вона не обходиться без мовного вираження. А знаходячи своє вираження в мові, іронія має переважно текстовий характер [2, с. 403]. Сучасні мовознавці дедалі частіше розглядають іронію як особливе художнє ставлення до світу, що потребує для свого вираження цілої системи прийомів та засобів [3, с. 144]. З огляду на це, актуальним є застосування лінгвокогнітивного підходу до аналізу засобів вираження іронічного смислу у творчості представників літератури постмодернізму, де іронія виступає способом осмислення і репрезентації явищ дійсності.

Мета статті полягає у виявленні когнітивних механізмів утворення та декодування комплексної іронії в ідіостилі сучасного британського письменника-постмодерніста Джуліана Барнса. Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- обґрунтувати доцільність застосування теорій когнітивної лінгвістики, зокрема, положення теорії концептуальної інтеграції, у дослідженні іронії;
- розмежувати поняття «простої» і «комплексної» іронії з позицій когнітивної лінгвістики;
- виокремити текстові засоби вираження іронії у романах Дж. Барнса, розкрити когнітивні механізми інтерпретації комплексної іронії, вираженої виявленими текстовими засобами.

2. Лінгвокогнітивні параметри комплексної іронії в ідіостилі Дж. Барнса

Об'єктом нашого дослідження є іронія як домінуючий ідіостиль Дж. Барнса. Предметом дослідження обрано когнітивні параметри втілення комплексної іронії мовними засобами текстового рівня.

2.1. Іронія визначається як оцінне судження, в якому буквальне значення протиставляється імплікованому [5, с. 122]. Контраст між формою та змістом висловлення, на якому ґрунтується перенесення значення в іронії, дозволяє припустити доцільність застосування лінгвокогнітивних методів при аналізі цього мовного явища. Перевага когнітивного підходу до інтерпретації іронії полягає в тому, що можна формально описувати процеси її сприйняття та розуміння, виходячи за межі власне мовного значення [4, с. 5].

У нашій роботі ми послуговуємося методикою лінгвокогнітивного аналізу механізмів створення та інтерпретації іронії, яка базується на теорії блендингу Дж. Фоконьє і М. Тернера [14], запропонованою у праці Х. Руїза [18]. Згідно з точкою зору вченого, функціонування іронічного контрасту можна виявити, застосувавши теорію концептуальної інтеграції [18, с. 154-155], яка, як відомо, є ефективним методом дослідження практично будь-яких динамічних мовних явищ [14], а іронічні висловлення саме належать до контекстуальних утворень. Розуміння іронії як комплексного явища, яке актуалізується і на рівні мовлення, і на глибинному рівні концептуальних структур, дає змогу виявити контраст між буквальним та переносним значеннями іронії на рівні мовлення та між образами ідеалізованої, очікуваної ситуації та реальної ситуації на рівні концептуальних моделей [4, с. 35].

З когнітивної точки зору, *іронія* розглядається як концептуальна проекція з двох різних ментальних просторів, у яких реальні риси чи атрибути певного явища контрастують з очікуваннями реципієнта. Перший вхідний простір закорінений в іронічному висловленні, а другий має в основі реальне когнітивне оточення. Породжуючий простір регулює кореляції між вхідними просторами; спроектований простір, або бленд, уможливорює створення концептуальної проекції з контрастуючих вхідних просторів за допомогою ментальних операцій інтерпретації іронічного смислу: реверсії, інтегрування, узгодження. Отож, іронія розглядається як концептуальна проекція двох різних ментальних просторів, опозиція між якими у контексті породжує іронічну оцінку. Це процес зародження нового значення, де мовець висловлюється, маючи на думці протилежне, з метою досягнення певного

контекстуального ефекту [18, с. 156].

2.2. Досліджуючи когнітивні механізми створення та сприйняття іронії за допомогою теорії концептуальних мереж, услід за Х. Руїзом виділяємо просту іронію (*simple irony*) і комплексну іронію (*complex irony*) [18, с. 161]. Проста і комплексна іронія вимагають різного контексту для свого декодування. Проста іронія розкриває свій смисл у безпосередньому контексті висловлення, де за допомогою операції реверсії сказане інтерпретується як протилежне за змістом. Комплексна іронія вимагає для декодування більш складного, дистантного, контексту, який розгортається у всьому тексті, а іноді потребує активації позатекстових та фонових знань [там само, с. 167].

Матеріалом нашого дослідження слугують романи сучасного британського письменника-постмодерніста, лауреата Букерівської премії, Дж. Барнса “Metroland”, “Flaubert’s Parrot”, “A History of the World in 10 ½ Chapters”, “Love, etc”, “Nothing to Be Frightened of”.

Більшість дослідників вважають творчість Дж. Барнса, автора 12 романів, репрезентативною для постмодернізму. Як зазначає С. Грос, “творчість Дж. Барнса, спочатку не постмодерністська, стала центральною у формуванні витоків Британського високого постмодерну у 1980-х” [16, с. 2]. Однак сам автор не вважає себе постмодерністом, підкреслюючи, що для нього мистецтво полягає не в тому, щоб відповідати певній літературній теорії, а в тому, щоб експериментувати. На думку письменника, “романи беруть початок з життя, а не з теорій”, а “для того щоб писати слід переконати себе в тому, що ти створюєш щось нове не тільки для себе, але й для всієї історії літератури” [19, с. 68].

Ідіостиль Дж. Барнса характеризується іронічним світовідчуттям. Сам письменник цінує в іронії те, що вона “дає рентгенівське бачення, дозволяє відкрити прихований бік речей. Іронія дає можливість жартувати і одночасно залишатися серйозним. Це – ковток повітря, необхідний для збереження здорового глузду” [13].

2.3. Комплексна іронія, на відміну від простої, вимагає для декодування більш складного контексту (дистантного, або такого, який розгортається у всьому тексті), а іноді потребує активації поза-

текстових та фонових знань. Інтерпретація комплексної іронії супроводжується ментальними операціями інтегрування (збалансована комбінація концептуальних структур різних ментальних просторів) і узгодження (створення базового концептуального контуру, сформованого з одного чи кількох вхідних просторів з метою встановлення відповідності з когнітивним оточенням) [18, с. 139]. На відміну від простої іронії, де мовець має на увазі протилежне висловленому, щоб підкреслити певні аспекти обговорюваного явища, у випадку комплексної іронії метою адресата є створення контрасту між висловленням та його когнітивним середовищем. Висловлення може інтегрувати кілька ментальних просторів, співвідношення яких встановлюється за допомогою операції узгодження. Навіть якщо вхідні простори не протилежні один одному у плані змісту, вони можуть містити певну контрастуючу інформацію, яка створює іронію [там само, с. 167].

Цей механізм простежуємо у текстових засобах вираження іронії, серед яких нам вдалося виокремити: авторські цитації, невласне пряму мову, іронічний коментар.

А. Авторські цитації (термін С. І. Походні [6, с. 83]) можуть втілювати іронічну модальність завдяки асоціаціям, які виникають внаслідок зміни контексту. У цитаціях зіставляється зміст висловлень, які виходять на перший план у різних контекстах, реалізуючись за допомогою таких текстових категорій, як асоціативна когезія і ретроспекція. Розглянемо ілюстрації цитаційної іронії:

а) ‘Ginny, this is my father,’ (our mother was *slaving in the kitchen to produce ‘just an ordinary supper’*) [11, с. 70] – контраст між оригінальним та цільовим контекстом втілює авторську іронію щодо господинь, які, прагнучи сподобатися гостям, надто багато уваги приділяють приготуванню їжі;

б) *The Headmaster’s confirmation class <...> contained a brief session on marriage ‘which you won’t need just yet but won’t do you any harm to know about’. There was indeed no harm in it: the most exciting phrase <...> was ‘mutual comfort and companionship.’* [11, с. 19] – зміна контексту передбачає і зміну змісту цитації. Використовуючись як цитація, *no harm* розширює значення із ‘без шкоди’ до ‘ні шкоди, ні користі’, реалізуючи іронію щодо недоступності інформації про стосунки між

статтями для підлітків у романі “Metroland”;

в) ‘Yes, I’m ‘only’ a restorer. That’s to say, I can date a painting within certain parameters from analysis of the pigment. There are other ways to date pictures. For instance, if you’re an amateur, you can have ‘a certain feel’ for pictures, and then really you can date them whenever you like.’ [10, с. 41] – контраст між оригінальним та цільовим контекстами цитатий виражає іронічну оцінку аматорського ставлення до творів мистецтва, яке керується “внутрішнім чуттям”, замість того, щоб звернутися по консультацію до фахівця-реставратора;

д) Remember when they asked him why he did it, and he just kept that poker face on him? ‘Always wanted to try out for the Redskins,’ he said. ‘Sure hope the fellas were watching.’ The fellas had been

watching, just as they watched his press conference [8, с. 148] – розмовний знижений стиль цитації, який контрастує вже в оригінальному контексті зі стилем ведення пресконференції, у цільовому контексті підкреслює авторську іронію щодо примітивного мислення новоспеченого національного героя;

е) ‘<...> I knew, in the deepest recesses of my heart, how truly I could love him, honour him and obey him.’ [9, с. 70] – автор наводить уривок із твору Гертруди Колер, де вона у завуальованій формі описує свої почуття до Г. Флобера. Продовжуючи життєпис Флобера, автор цитує фразу Гертруди: During the course of those long years <...> Gertrude had promised to love, honour and obey someone else [9, с. 71]. Потрапляючи у цільовий контекст, цитація втілює іронію щодо мінливості жіночого серця.

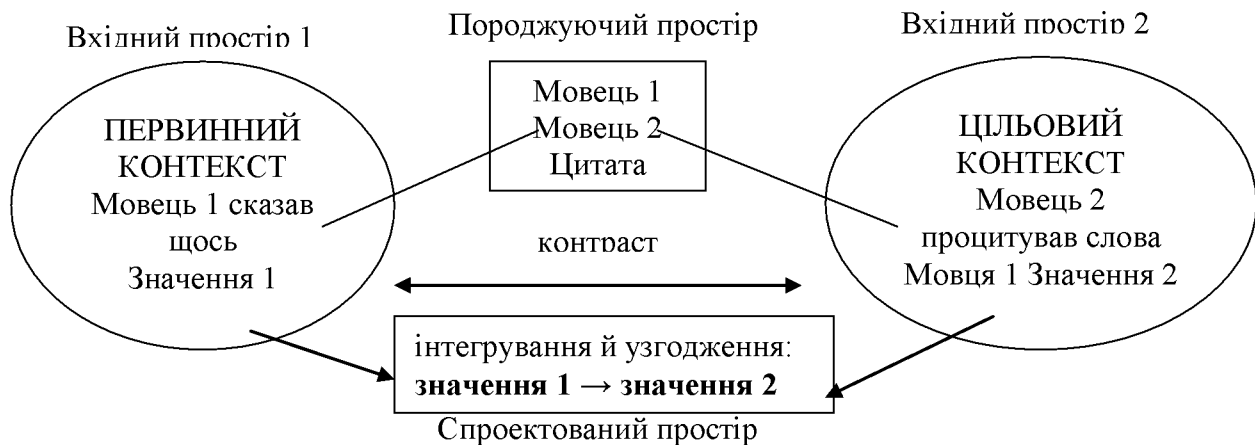

Рис. 1. Мережа ментальних просторів для авторських цитацій

Стилістична цінність цитації полягає в тому, що вона суміщає два значення: первинне, яке вона має у власному оточенні, та аплікативне, яке вона набуває у новому контексті [6, с. 83]. Цитація як засіб вираження іронії втілює контраст двох значень (первинного та аплікативного), при цьому досягається модифікація первинного значення. Мережа концептуальної інтеграції, що відтворює процес створення іронічного смислу, містить два вхідні простори, що структуруються за фреймами, активізованими первинним та цільовим контекстами відповідно. Інтеграція ментальних просторів дозволяє виявити зв’язок між первинним та цільовим контекстами. Узгодження зумовлює модифікацію

первинного смислу цитації у цільовому контексті, де на перший план виступає іронічна оцінка.

Б. Невласне пряма мова є продуктивною для вираження іронії, оскільки дає можливість авторові дистанціюватися від зображуваної ситуації, щоб імплікувати суб’єктивну оцінку. Розглянемо такий уривок (“Love, etc”):

Dr Robb asks me how my mother died. In hospital, I say. Not that I saw her. <...> The Scent As She Kissed Me Goodnight, and The Way She Ruffled My Hair, and Bathnight In The Old Home <...> No, I didn’t see her in hospital. No, I didn’t see her laid out Looking Even More Beautiful in Death That she Had Done In Life [10, с. 184] –

невласне пряма мова (як конструкція цитаційного типу) втілює іронію стосовно занадто докладних

розпитувань лікаря-психіатра про смерть матері Олівера, яка сталася, коли йому було шість років.

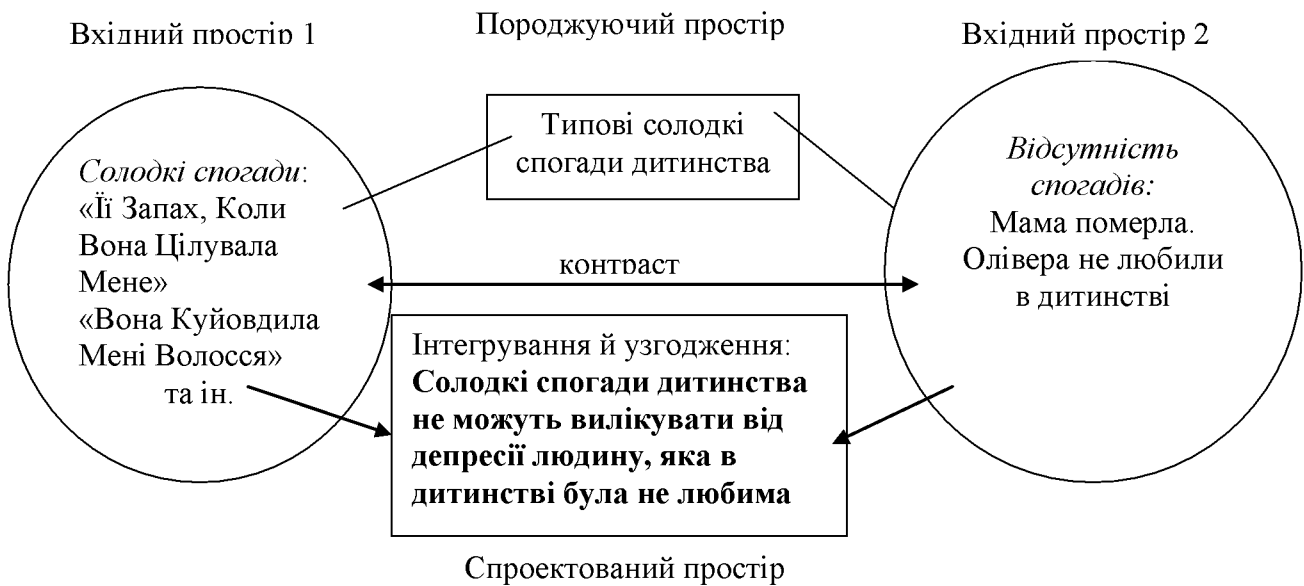

Рис. 2. Мережа ментальних просторів для іронії, вираженої невластно прямою мовою

У концептуальній мережі перший вхідний простір структурується за фреймом CHILDHOOD MEMORIES, де виявляються очікувані дитячі спогади, висловлені в безпосередньому контексті. Другий вхідний простір має в основі реальну ситуацію, яка виявляється у дистантному контексті, де розповідається про дитинство Олівера. Породжуючий простір забезпечує кореляції між вхідними просторами. У спроекованому просторі інтеграція та узгодження очікуваної та реальної ситуації дозволяє вивести авторський смисл: типові кліше дитячих спогадів не допомагають вилікувати від депресії людину з нещасливим дитинством, а шаблонна праця психіатра оцінюється іронічно.

В. Іронічний коментар. У романі “Nothing to Be Frightened of” знаходимо такі ілюстрації:

а) *In 1898, Renard noted: ‘It may be said of almost all works of literature that they are too long.’ This remark occurs on page 400 of the thousand-page “Journal”, a work which would have been half as long again had Renard’s widow not burnt those pages she did not wish outsiders*

to see [12, с. 49]. Коментар до цитати зі щоденника Ж. Ренара, який письменник вів двадцять три роки, виражає іронію завдяки контрасту між очікуваним і реальним смисловим наповненням висловлення;

б) *Montaigne <...> has many other <arguments>. For instance: <...> if you’ve truly lived for a single day, in the fullest sense, then you’ve seen everything. (No!) Well then, if you’ve lived like that for a whole year, you’ve seen everything. (Still no.) Anyway, you should make room on earth for others, just as others have made room for you. (Yes, but I didn’t ask them to.)* [12, с. 42] – автор полемізує із судженнями М. Монтеня, висловленими ним у праці “Досліди”, щодо проблеми співвідношення життя і смерті. Однак твердження мислителя, які мали б заспокоювати та позбавляти від страху смерті викликають у автора протилежну реакцію. Іронія виражається контрастом між загальноприйнятими трактуваннями смерті (наведеними у праці М. Монтеня) і їх суб’єктивно-авторською інтерпретацією.

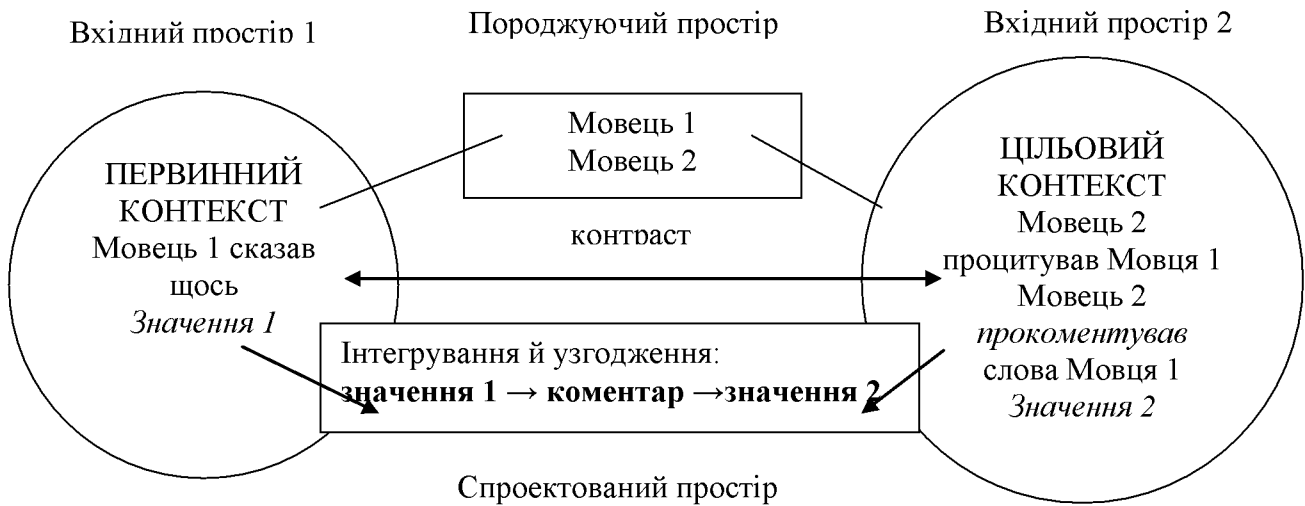

Рис. 3. Мережа ментальних просторів для іронії, вираженої іронічним коментарем

Механізм декодування іронії у випадку іронічного коментаря схематично подібний до механізму розуміння авторських цитатій, однак коментар до цитати моделює новий ракурс її осмислення у цільовому контексті, тоді як у випадку авторської цитатії читач має більше свободи інтерпретації імплікованого змісту висловлення.

3. Висновки

Дослідження механізмів створення й декодування іронічних смислів у комплексній іронії, проведене на прикладах текстових засобів вираження іронії (з більш складним процесом створення та інтерпретації іронічного смислу, який відповідає механізму комплексної іронії), показало, що іронічний смисл адекватно розкривається із залученням інформації з різних взаємопов'язаних дистантних контекстів, а також позатекстової інформації та фонових знань за допомогою методики моделювання мереж концептуальної інтеграції.

Іронічне світовідчуття Дж. Барнса, як домінанта його ідіостилу, проявляється у тому, що письменник постійно ставить під сумнів авторитетні висловлення, показуючи стереотипне у незвичному світлі, абстрагується від загальноприйнятих інтерпретацій, спонукаючи читача мислити по-новому. Навіть іронізуючи, автор залишається гуманістом, а іронія спрямована на висміювання примітивності псевдогероїв, негативних людських рис, нещирості у міжособистісних стосунках, змушує читача, переосмислюючи загальнолюдське і сте-

реотипне, відкривати для себе нові позитивні грані досвіду. Перспективним, на наш погляд, є подальше вивчення когнітивних характеристик іронії в ідіостилі Дж. Барнса на лексичному, синтаксичному і текстовому рівнях із залученням теорії концептуальної інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробьева К.А. Лингвокультурологические и психолингвистические аспекты восприятия иронии в художественном произведении : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 "Теория языка" / К.А. Воробьева. – Челябинск : ГОУ ВПО "Челябинский государственный университет", 2008. – 21 с.
2. Ермакова О.П. Ирония и словообразование / О.П. Ермакова // Slavische Wortbildung: Semantik und Kombinatorik / [S. Mengel (Hg.)]. – Münster – London. – Hamburg, 2002. – С. 403–412.
3. Иткина Н.Л. Об иронии (опыт интерпретации текста) / Н.Л. Иткина // Семантические особенности и функции слов и словосочетаний в английском языке: сборник научных трудов. – М., 1986. – С. 142–149.
4. Лесик І.В. Інтерпретація іронії реципієнтом: когнітивний і комунікативний аспекти (на матеріалі англomовного художнього дискурсу) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / І. В. Лесик. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2009. – 208 с.
5. Лесик І.В. Контрастивні стилістичні засоби вербалізації іронії: лінгвокогнітивний аспект / І.В. Лесик // Наукові записки. Серія "Філологічна". – 2011. – Вип. 20. – С. 121–129.
6. Походня С.И. Языковые виды и средства реализа-

ции иронии : [монографія] / С.И. Походня ; [отв. ред. Ю.А. Жлуктенко]. – К. : Наукова думка, 1989. – 128 с. 7. Щербина А.А. О двуплановости и противоположности смысла в иронии (Материалы к поэтике комического) / А.А. Щербина // Филологические науки. – 1976. – № 2. – С. 23–30. 8. Barnes J. A History of the World in 10 ½ Chapters / J. Barnes. – New York : Vintage Books, 1989. – 308 p. 9. Barnes J. Flaubert's Parrot / J. Barnes. – New York : Vintage Books, 1990. – 190 p. 10. Barnes J. Love, etc / J. Barnes. – New York : Vintage Books, 2002. – 227 p. 11. Barnes J. Metroland / J. Barnes. – London : Picador, 1980. – 214 p. 12. Barnes J. Nothing To Be Frightened Of / J. Barnes. – London : Vintage Books, 2009. – 250 p. 13. Baron S. Nothing to Be Frightened of: An Interview with Julian Barnes [Електронний ресурс] / S.t Baron // The Oxonian Review of Books. – 2008. – Vol. 7. – Issue 3. – Режим доступу : <http://www.julianbarnes.com>. 14. Fauconnier G. Conceptual Integration Networks / G. Fauconnier, M. Turner // Cognitive Science. – 1998. – 22/2. – P. 133–187. 15. Irony in Language and Thought : A Cognitive Science Reader / [ed. by Raymond W. Gibbs, Jr., Herbert L. Colston]. – New York : Taylor & Francis Group, 2007. – 619 p. 16. Julian Barnes (Contemporary Critical Perspectives) / [ed. by Sebastian Groes & Peter Childs]. – London : Continuum, 2011. – 192 p. 17. Knox N.D. Irony / N.D. Knox // Dictionary of the History of Ideas: Studies of Selected Pivotal Ideas / [ed. by Philip P. Wiener]. – New York : Charles Scribner's Sons, 1973. – Vol. II. – P. 626–634. 18. Ruiz J.H. Understanding Tropes : At the Crossroads Between Pragmatics and Cognition / J.H. Ruiz. – Frankfurt am Main : Peter Lang GmbH, 2009. – 299 p. 19. Stout M. “Chameleon Novelist” / M. Stout // New York Times Magazine. – № 22. – November 1992. – P. 29, 68–72, 80.

REFERENCES

Barnes J. (1989). *A History of the World in 10 ½ Chapters*. New York : Vintage Books
 Barnes J. (1990). *Flaubert's Parrot*. – New York : Vintage Books.
 Barnes J. (2002). *Love, etc.* – New York : Vintage Books.
 Barnes J. (1980). *Metroland*. London : Picador.
 Barnes J. *Nothing To Be Frightened Of*. London : Vintage Books.
 Baron S. (2008). Nothing to Be Frightened of: An Interview with Julian Barnes. *The Oxonian Review of Books*, 7 (3). Available at: <http://www.julianbarnes.com>.
 Fauconnier G. and Turner M. (1998). Conceptual Integration Networks. *Cognitive Science*, 22/2, 133–187.

Gibbs, R.W. Jr., Colston, H.L. (eds.) (2007) *Irony in Language and Thought: A Cognitive Science Reader*. – New York : Taylor & Francis Group.
 Groes, S. and Childs, P. (ed.) (2011). *Julian Barnes (Contemporary Critical Perspectives)*. London : Continuum.
 Itkina N.L. (1986). Ob ironiyi (opyt interpretatsyi teksta) [Irony (An experience in text interpretation)]. *Semanticheskiye osobennosti i funktsyii slov i slovosochetanii v angliyskom yazyke: zbornik nauchnykh trudov. – Semantic Properties and Functions of Words and Word Combinations in English: Collection of Scientific Works*, 142–149 (in Russian).
 Knox N. D. (1973) Irony. In: Wiener, Ph.P. (ed.) *Dictionary of the History of Ideas: Studies of Selected Pivotal Ideas*. New York, Charles Scribner's Sons, pp. 626–634.
 Lesyk I.V. (2009). *Interpretatsiya ironii retsypientom: kognityvnyi i komunikatyvnyi aspekt (na materialy anglo-movnoho khudozhnyogo dyskursu)*. Diss. kand. filol. nauk. [Interpretation of Irony by Recipients: cognitive and communicative aspects. Cand. philol. sci. diss.]. Odesa. 208 p. (in Ukrainian).
 Lesyk I.V. (2011) Kontrastyvni stylistychni zasoby verbalizatsii ironii: lingvokognityvnyi aspekt [Contrastive stylistic means of irony verbalization: linguo-cognitive aspect]. *Naukovi zapysky. Seriya “Filologichna”. Scientific Works. Series “Philological”*, 20, 121-129.
 Pokhodnya S. I. (1989). *Yazykovyy vidy I sredstva realizatsyi ironii [Language means of irony realization]*. Kyiv: Naukova Dumka.
 Ruiz J. H. (2009). *Understanding Tropes: At the Crossroads Between Pragmatics and Cognition*. Frankfurt am Main : Peter Lang GmbH.
 Shcherbyna A. A. (1976) O dvuplanovosti i protivopolozhnosti smysla v ironii [Double meaning and contrast in irony]. *Filologicheskiye nauki. – Philological Science*, 2, 23–30.
 Stout M. (1992). Chameleon Novelist. *New York Times Magazine*, 22, 29, 68–72, 80.
 Vorobyeva K. A. (2008). *Lingvokulturolohichskiye i psikholingvisticheckiye aspekty vospriyatiya ironii v khudozhestvennom proizvedenii. Avtoref. diss. kand. filol. nauk. [Linguoculturological and psychological aspects of irony comprehension in fiction. Kand. philol. sci. diss. synopsis]*. Chelyabinsk (in Ukrainian).
 Yermakova O. P. (2002). Ironiya i slovoobrazovaniye [Irony and word formation]. *Slavische Wortbildung: Semantik und Kombinatorik. – Slavonic Word Formation: Semantics and Pragmatics*. MÜNSTER – London – Hamburg, 403–412 (in Russian).